

Μακεδονικά

Τόμ. 20, Αρ. 1 (1980)

Politico-Historical Works of Symeon Archbishop of Thessalonica (1416/7 to 1429). Critical greek text with introduction and commentary by David Balfour

Γ. Ι. Θεοχαρίδης

doi: [10.12681/makedonika.420](https://doi.org/10.12681/makedonika.420)

Copyright © 2015, Γ. Ι. Θεοχαρίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Θεοχαρίδης Γ. Ι. (1980). Politico-Historical Works of Symeon Archbishop of Thessalonica (1416/7 to 1429). Critical greek text with introduction and commentary by David Balfour. *Μακεδονικά*, 20(1), 523–534.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.420>

τιοδυτικῶν περιοχῶν τῆς Βαλκανικῆς κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα ἢ σ. διαπιστώνει ἐνδείξεις διαμορφώσεως κοινού πολιτισμοῦ μεταξύ τῶν οἰκονομικῶς συνεργαζομένων ἔθνοτήτων τῶν περιοχῶν αὐτῶν καὶ διαμορφώσεως ἑνὸς σταδίου προαναγγέλλοντος ἀφύπνισιν ἔθνικῆς συνειδήσεως.

Τὴν ἡδὴ πρό ἐξηκονταετίας παρατηρηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Γιόρταν Ἰβάνοβ ἑλληνο-βουλγαρικὴν ἀμοιβαίαν ἀνοχὴν καὶ φιλολογικὴν συνεργασίαν εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀχρίδος καὶ εἰς τὰς Μονὰς τοῦ Ἁθῶ θέλει νὰ ἐνισχύσῃ ἢ σ. διὰ τοῦ παραδείγματος τοῦ Βίου τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου-Βλαδιμήρου, θέματος τῆς προηγηθείσης μελέτης τῆς (XXXI), εἰς τὴν ὁποίαν ἐπανέρχεται ἀκόμη καὶ εἰς τὰς λεπτομερείας καὶ διὰ τῆς ὁποίας πιστεύει ὅτι ἀπεδείχθη ἢ ὑπάρξει βουλγαρικῶν προτύπων, μεταφρασθέντων εἰς τὴν βουλγαρικὴν πρό τῆς πρώτης ἐκδόσεως τῆς ἑλληνικῆς Ἀκολουθίας τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου-Βλαδιμήρου εἰς τὴν Βενετίαν τὸ 1690, ὅπως καὶ θεωρεῖ τὴν λατρείαν τοῦ Ἁγίου τούτου ὑπὸ Βουλγάρων, Σέρβων, Ἀλβανῶν καὶ Βλάχων ὡς ἐκπροσωποῦσαν δι' ἐκάστην ἐκ τῶν ἔθνοτήτων τούτων λαϊκὸν ἔθnikὸν χριστιανικὸν ἰδανικὸν, προαναγγέλλον τὴν ἀφύπνισιν τῆς ἔθνικῆς τῶν συνειδήσεως.

Πῶς ὅμως ἔνα κοινὸν χριστιανικὸν ἰδανικὸν προαναγγέλει τὴν ἀφύπνισιν χωριστῶν ἔθνικῶν συνειδήσεων καὶ δὲν ἐκπροσωπεῖ ἀπλῶς τὴν κοινὴν μοῖραν ὑποδοῦλων χριστιανικῶν ἔθνων, εἶναι αἰνίγμα.

XXXIII, 79-85: Vasil Zlatarski et son héritage scientifique.

Ἡ σ. ἀνασκοπεῖ τὴν βιογραφίαν καὶ τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ γνωστοῦ Βουλγάρου ἱστορικοῦ Βασιλείου Ζλατάρσκι, θανόντος τὴν 15.12.1935. Ἐπιστημαίνομεν μερικὰ σημεῖα μόνον ἐκ τῆς ἀνασκοπήσεως αὐτῆς: Τὰς σπουδὰς του εἰς Ρωσίαν καὶ Γερμανίαν, τὰς πρώτας του μελέτας, τὰ ἀρχαιολογικὰ του ἐνδιαφέροντα, τὴν ἀκαδημαϊκὴν σταδιοδρομίαν του, τὰ ἀρχαιολογικὰ του ἄρθρα, τὰ ἱστορικὰ του ἄρθρα καὶ τὴν μακρὰν ἀπασχόλησίν του μετ' τὴν ἱστορίαν τῆς Βουλγαρίας, ὡς καὶ τὴν σταδιακὴν δημοσιευσίν αὐτῆς ἀπὸ τῶν δύο μερῶν τοῦ πρώτου τόμου μέχρι τοῦ μετὰ τὸν θάνατόν του δημοσιευθέντος τρίτου τόμου.

Ἡ σ. παραπονεῖται ὅτι ὁ Ζλατάρσκι δὲν κατέλαβεν ἐπαξίαν αὐτοῦ θέσιν μεταξύ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἱστορικῶν, ἄνκαι ἐτιμήθη ὑπὸ πολλῶν Ἀκαδημιῶν καὶ Ἐπιστημονικῶν Ὁργανισμῶν (σ. 84: cependant, dans les milieux scientifiques de l'Occident, il n'avait pas obtenu la place qui aurait dû être la sienne) καὶ ὁμολογεῖ ὅτι σήμερον θεωρεῖται πεπαλαιωμένος, ἢ δὲ μεθοδολογία του καὶ ἡ ἐκθεσίς του τῶν ἱστορικῶν γεγονότων χρήζουσι διορθώσεων καὶ συμπληρώσεων (σ. 85: aujourd'hui, près des quarante ans après sa mort, on ne peut plus dire que tous les résultats auxquels il a abouti peuvent être infailliblement acceptés. Il y a certainement pas mal des choses à reprendre et à ajouter dans sa méthodologie aussi bien que dans l'exposé des faits).

Νομίζομεν ὅτι ὁ Ζλατάρσκι ἔτνχεν αὐτὴν τὴν φορὰν δικαίως κρίσεως.

Γ. Ι. ΘΕΟΧΑΡΙΔΗΣ

Politico-Historical Works of Symeon Archbishop of Thessalonica (1416/7 to 1429). Critical greek text with introduction and commentary by David Balfour, Wien 1979, Wiener Byzantinische Studien Band XIII. (Oesterreichische Akademie der Wissenschaften. Kommission für Byzantinistik. Institut für Byzantinistik und Neogräzistik der Universität Wien).

Ἡ συγγραφεὺς, θεολόγος καὶ δψιμος ἱστορικὸς μεσαιωνικῶν χρόνων, συλλέγει ἀνέκ-

δοτα έργα του Συμεών Θεσσαλονίκης από της πρώτης ανακαλύψεως ανεκδότου έργου του το 1932 ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου εἰς Ἅγιον Ὅρος καὶ ἔκτοτε συνέλεξε μέχρι τῆς ἐμπλοκῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν β' Παγκόσμιον πόλεμον καὶ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1936-1941 εἴκοσι ἀνεκδοτα ἔργα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Μόνον ὅμως τὸ 1971, μετὰ τριάντα περίπου ἔτη, ἠμπόρσεν νὰ ἐνδιαφερῆ διὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν, ὅπως ἐξομολογεῖται ὁ ἴδιος εἰς τὸν Πρόλογόν του (σ. 11), ἀπολογούμενος διὰ τὴν κατακράτησιν, ἐνῶ ἐν τῷ μεταξὺ μερικὰ λειτουργικὰ ἐξ αὐτῶν ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ θεολόγου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Ἰωάν. Μ. Φουντούλη. Ὁ σ. ἐκδίδει τώρα (1979), μετὰ τριάντα ὀκτῶ ἔτη, ἐκ τῶν ἀνεκδότων τούτων ὀκτῶ ἔργα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου πολιτικοῦ καὶ ἱστορικοῦ περιεχομένου καὶ τὴν ἔκδοσιν του αὐτὴν πρόκειται νὰ παρουσιάσωμεν ἐνταῦθα, ἐπειδὴ αὐτὴ περιεχί σημαντικὰ πληροφορίας τόσον περὶ τῆς πολιτείας τοῦ ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Συμεών, ὅσον καὶ περὶ τῆς ἱστορίας τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης κατὰ τὰς τρεῖς δεκαετίας πρὸ τῆς ὀριστικής καταλήψεως τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ 1430.

Προηγείται α) Πρόλογος (Vorwort, σ. 9-10) τῶ ἐκδότου τῶν Wiener Byzantinischen Studien (H. Hunger), ὅπου χαιρετίζεται ἡ καθυστερημένη αὐτὴ ἔκδοσις καὶ ὑπογραμμίζεται ἡ ἱστορικὴ ἀξία τῶν πληροφοριῶν τῆς τόσον διὰ τὸ πρόσωπον τοῦ ἀρχιεπισκόπου Συμεών, ὅσον καὶ διὰ τὰ γεγονότα τῶν πρώτων δεκαετιῶν τοῦ 15ου αἰῶνος τῆς ἱστορίας τῆς Θεσσαλονίκης. β) Πρόλογος ἐπίσης (Preface, σ. 10-13) τοῦ συγγραφέως, ὅπου ὁμολογεῖται ἡ μεγάλη καθυστέρησις τῆς ἐκδόσεως πρὸ πολλοῦ συγκεντρωθέντων ἀγνώστων καὶ ἀνεκδότων ἔργων τοῦ Συμεών Θεσσαλονίκης, ἐκτιμᾶται ἡ ἐκ νεωτέρων καὶ σχετικῶν πρὸς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, μὴ ὑπάρχουσα ἄλλοτε, βεῆθεια μελετῶν καὶ ἐκδόσεων καὶ ἐκφράζονται αἱ εὐχαριστίαι τοῦ συγγραφέως πρὸς πρόσωπα καὶ ὀργανισμοὺς, οἱ ὅποιοι ἐβοήθησαν τὴν παρούσαν ἔκδοσιν, προηγείται ἐπίσης γ) Σημειώσεις (Note, σ. 16-16) περὶ τῆς συντομογραφίσεως εἰς τὴν ἔκδοσιν τόσον τῶν χρησιμοποιηθέντων ἐπιστημονικῶν περιοδικῶν καὶ ἐκδόσεων, ὅσον καὶ τῶν ἔργων τοῦ Συμεών, τὰ ὅποια συντομογραφοῦνται τὰ μὲν ἑπτὰ παλαιότερον ἐκδεδομένα (ἐκδοσις Δοσιθέου) ὡς D1-D7, τὰ ὑπὸ τοῦ σ. (Balfour) συγκεντρωθέντα ἀνεκδοτα εἴκοσι ὡς B1-B20, ἐνῶ τὰ τρία γινώσκά εἰς τὸν σ. ἔργα τοῦ I. M. Φουντούλη συντομογραφοῦνται ὡς F1-F3, εἰς πάντα δὲ τὰ παλαιότερον ἐκδεδομένα D1-D7 καὶ εἰς τὰ ὀκτῶ ἐνταῦθα ἐκ τῶν ἀνεκδότων ὑπὸ τοῦ σ. ἐκδιδόμενα B1-B8 παρατίθεται ὁ εἰς τὰ χειρόγραφα πλήρης τίτλος τῶν καὶ ἡ σελίδωσις τῆς ἐκδόσεώς τῶν.

Ἀκολουθεῖ ἡ μεγάλη Εἰσαγωγή τοῦ σ. εἰς τὴν παρούσαν ἔκδοσιν (Introduction, σ. 19-35), ὅπου ἐξετάζονται:

I. Ὁ συγγραφέως τῶν ἔργων (the writer), τὰ μέχρι τοῦδε γινώσκά δηλαδὴ περὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Συμεών καὶ αἱ μέχρι τοῦδε ἐκδόσεις μέρους ἐκ τῶν ἔργων του, τὰ D1-D7 δηλονότι (ἐκδοσις ἐν Μολδαβίᾳ τὸ 1683 ἐπαναληφθεῖσα εἰς Migne, P.G. 155 τὸ 1866), τὸ F2 (ἐκδοσις ἐν Θεσσαλονίκῃ ὑπὸ I. M. Φουντούλη τὸ 1968 μέρους τῶν λειτουργικῶν συγγραμμάτων τοῦ Συμεών: I. Εὐχαὶ καὶ Ὑμνοι) καὶ τὸ F3 (ἑπτὰ ἔργα τοῦ Συμεών ρυθμιζόμενα τὰ τῆς λειτουργίας εἰς τὴν μητρόπολιν τῶ Ἁγίου Σοφίαν τῆς Θεσσαλονίκης, ἔργον μὴ ἐκδοθὲν ἀκόμη), τοῦ F1 ἀποτελεσθέντος ἀνάυσις τοῦ περιεχομένου τῆς παλαιᾶς ἐκδόσεως τῶν D1-D7. (Παραδόξως ὁ σ. δὲν ἀναφέρει τὸ ἐν Θεσσαλονίκῃ τὸ 1976 δημοσιευθὲν ἔργον τοῦ I. M. Φουντούλη, Μαρτυρία τοῦ Θεσσαλονίκης Συμεών περὶ τῶν ἔργων τῆς Θεσσαλονίκης. Ἄριστοτέλειον Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης. Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὴς Θεολογικῆς Σχολῆς, τόμ. 21, 1976, σ. 155-186). Τὸ εἶδος τῶν εἴκοσι ἀνεκδότων ἔργων B1-B20, ἐκ τῶν ὁποίων ὁμάδα ὀκτῶ ἔργων μὲ αὐτοβιογραφικὸν διὰ τὸ πρόσωπον τοῦ συγγραφέως καὶ ἱστορικὸν διὰ τὴν ἐποχὴν του ἐνδιαφέρον ἐκδίδει ὁ σ., ἐνῶ τὰ ὑπόλοιπα προορίζει διὰ μελλοντικὴν ἔκδοσιν ὡς πολεμικο-θεολογικὰ ἔργα. (Ἐν τὸς τῆς ὁμάδος τῶν ὀκτῶ ὑπάρχει ὁ μέγας, 13 χιλιάδων λέξεων, Λόγος B8, ὁ ὁποῖος ἀπο-

τελεί τὸν κύριον κορμὸν τῆς ἐκδόσεώς του). Πρὸς τούτοις ἀναφέρεται ἡ κατὰ τὴν ἐξουχιστικὴν ἀπὸ τοῦ 1940 ἔρευνα ἐν Καταλόγους χειρογράφων ἀνακάλυψις τοῦ συγχρόνου πρὸς τὸν Συμεὼν κώδικος Ζαγορᾶς 23 (Codex Z), ὁ ὁποῖος περιέχει ὅλα τὰ ἀνέκδοτα ἔργα Β1-Β20 τοῦ Συμεὼν μὲ μίαν ἐξαίρεσιν (Β1), σημειοῦται τὸ γεγονός, ὅτι μερικὰ ἐξ αὐτῶν περιέχονται καὶ εἰς ἄλλα χειρόγραφα καὶ κρίνεται ἡ θρησκευτικὴ προσωπικότης τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ ἡ ἱστορικὴ ἀξία τοῦ ἐκδιδομένου μέρους τοῦ ἔργου του.

II. Τὰ ἀνέκδοτα ἔργα (The unedited works), ὅπου δίδεται ὁ πλήρης τίτλος αὐτῶν εἰς τὰ χειρόγραφα καὶ σύντομος ἀπόδοσις τοῦ περιεχομένου καὶ τῶν εἰκοσι ἀνεκδῶτων ἔργων Β1-Β20.

III. Τὰ χειρόγραφα (The manuscripts), ὅπου α) σημειοῦται ποῖα ἔργα τοῦ Συμεὼν περιέχονται εἰς τὸν κωδ. Ζ (ἁμφότεραι αἱ σειραὶ D καὶ B, πλὴν τοῦ Β1) καὶ ποῖα εἰς ἄλλους κώδικας, χωρὶς νὰ ἴσχυρῃ νὰ γίνῃ στέμμα διὰ τὴν σειρὰν Β καὶ χωρὶς νὰ ἔχη γίνῃ στέμμα διὰ τὴν σειρὰν D, ἢ ὅποια περιέχεται εἰς πολλὰ χειρόγραφα, καὶ ποῖα ἐκ τῆς σειρᾶς Β ἐπελέγησαν διὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ σ. (Β5, Β6, Β7, Β8, Β10, Β11, Β15, Β17), β) περιγράφεται λεπτομερῶς ὁ πολυτίμος κώδιξ Ζ τῆς Ζαγορᾶς, ἐκτίθεται ἡ ἱστορία του καὶ ἡ κατὰ καιροὺς ἐμφανίσις τοῦ εἰς Καταλόγους, ἐπιχειρεῖται νὰ ἐξηγηθῇ ἡ ἀπουσία τοῦ Β1, ὑπάρχοντος εἰς κωδ. 190 τοῦ Διονυσίου, ἐκ τοῦ κωδ. Ζ, καθορίζεται ἡ χρονολογία του (μετὰ Ἀπρ. 1427-πρὸ Σεπτ. 1429), ἐξετάζονται αἱ ὑπάρχουσαι διὰ χειρὸς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου γενόμεναι διορθώσεις εἰς τὸν κώδικα, τὰ ὑπάρχοντα ὑδάτινα σχήματα (Wasserzeichen) τοῦ ἰταλικοῦ χάρτου του καὶ γίνεται εἰς πίνακας (σ. 32-34) ἡ collatio τῶν φύλλων τοῦ κώδικος κατὰ quaterniones, γ) σημειοῦνται οἱ κώδικες, πλὴν τοῦ Ζ, οἱ περιέχοντες τὰ ἀνέκδοτα ἔργα τοῦ Συμεὼν τῆς σειρᾶς Β (κώδικες ΑΒΓΔΣΚΛ), γίνεται ἡ collatio τῆς σειρᾶς Β πρὸς τοὺς κώδικας τούτους (ποῖοι περιέχουν τὸ Β1, ποῖοι τὸ Β2 κ.ο.κ.) καὶ καθορίζεται ἡ σειρὰ ἐξετάσεως τῶν ἐπιλεγέντων διὰ τὴν ἐκδοσιν ἀνεκδῶτων ἔργων εἰς Β8, Β5, Β17, Β15, Β10, Β11, Β6, Β7.

Ἔπονται τῶρα τὰ ἑλληνικὰ κείμενα τῶν ἐκδιδομένων τούτων ἔργων τοῦ Συμεὼν (σ. 39-97), ἄνευ μεταφράσεως αὐτῶν εἰς εὐρωπαϊκὴν γλῶσσαν, τῶν ὁποίων θὰ δώσωμεν ἐταῦθα μόνον τὰς ἐπικεφαλίδας:

Β8: Λόγος εἰς τὸν ἐν ἁγίοις μέγιστον ἀθλητὴν καὶ μυροβλήτην Δημήτριον ἐν ἱστορίαις τύφῳ τῷ νεωστὶ αὐτοῦ γεγονότῳ διηγούμενος θαύματα.

Β5: Ὁμιλία τε καὶ ἀπολογία ἐν τῷ μέλλειν ἀπέρχεσθαι πρὸς Κωνσταντινούπολιν αὐτὸν, ὅτε καὶ ἄχρι τοῦ Ἁγίου Ὅρους ἀπελθὼν, τῆς τῶν ἀθέων Ἀγαρηνῶν ἐπιδρομῆς γενόμενης, ἐπανήλθε πάλιν, ἀποστείλαντος γράμματος τοῦ πανευτυχεστάτου δεσπότη, τοῦτο ποιῆσαι καὶ τῶν ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὁρει θείων ἀνδρῶν συμβουλευσαμένων διὰ τὴν ἐν Χριστῷ ὀφειλῆν.

Β17: Τῷ δεσπότη.

Β15: Διδασκαλία πρὸς τὸν εὐσεβῆ δεσπότην κυρὸν Ἀνδρόνικον τὸν Παλαιολόγον γενόμενον μοναχὸν παραμυθητικὴ τε ἅμα καὶ παραινετικὴ.

Β10: Συμβουλία καὶ εὐχὴ τοῖς ἱσταμένοις πιστῶς ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ τοῖς ἐναντίως ἔχουσιν ἐπιτίμησις.

Β11: Συμβουλία ὁμοίως περὶ τοῦ ἱστασθαι ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς πατρίδος καὶ κατὰ τῶν φρονούντων τὰ ὑπὲρ τῶν ἀσεβῶν ἐπιτίμησις.

Β6: (Ἐπιστολὴ πρὸς ἱερομόναχόν τινα καὶ πνευματικόν).

Β7: (Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν καθηγούμενον τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἱερᾶς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος Μακάριον τὸν Μακρῆν).

Μετά την έκδοτικὴν ἔρχεται τώρα ἡ ἱστορικὴ ἔρευνα τοῦ σ., δηλαδὴ ὁ Σχολιασμός του (commentary, σ. 101-266) τῶν ἐκδιδόμενων ἔργων τοῦ Συμεών, ἐνὸς ἐκάστου χωριστά κατὰ τὴν ἑξ ἄνω σειρᾶν, ὅπου αἱ ἐπικεφαλίδες τῶν ἐκάστοτε ὑποδιαιρέσεων δίδουν εἰκόνα τοῦ περιεχομένου των, πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἐξυτηρετεῖ τὸν σκοπὸν τῆς παρουσίας παρουσιάσεως καὶ διὰ τοῦτο θὰ περιορισθῶμεν εἰς αὐτάς, ἀφοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ εἰσελθῶμεν εἰς τὰς λεπτομερείας τῶν συζητουμένων, χωρὶς νὰ ἐπαναλάβωμεν τὴν ὅλην ἐργασίαν. Οὕτω:

B8 (Λόγος): Εἰς τέσσαρα ὑποδιαιρούμενα μέρη, ἦτοι:

I. Προεισαγωγικαὶ παρατηρήσεις (Preliminary remarks, σ. 101-112), ὅπου α) καθορίζεται ἡ φύσις τοῦ Λόγου τούτου καὶ ὁ σκοπὸς τῆς παρουσίας μελέτης με ἀναγραφὴν τῶν βοηθημάτων καὶ τῶν πηγῶν, β) ἐκτίθεται ἡ λατρεία τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ὑπὸ τοῦ Συμεών καὶ ἀναφέρονται οἱ φιλολογικοὶ πρόδρομοί του, γ) ἐξετάζεται τὸ ἱστορικὸν φόντο (background) τοῦ 14ου αἰῶνος, καὶ δ) κρίνεται ὁ Συμεών ὡς ἱστορικός, τὰ πνευματικὰ του δηλονότι καὶ πολιτικὰ του κίνητρα.

II. Ἡ ἀνασκόπησις τῶν γεγονότων ἀπὸ τοῦ 1387-1422 ὑπὸ τοῦ Συμεών (σ. 113-149), ὅπου α) ἡ Θεσσαλονίκη, τουρκικὴ ἀπὸ τοῦ 1387, ἀπελευθεροῦται τὸ 1402/3, β) γίνεται ἀναδρομὴ εἰς τὸν 1399, ὅταν ὁ Μανουήλ (Β') περιέρχεται τὴν Δύσιν ἀφῆσας τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸν Ἰωάννην (Ε'), γ) ἐκτίθεται ἡ βασιλεία τοῦ Σουλεϊμάν (1402-1411) καὶ τοῦ Μούσα (1411-1413), δ) ἐκτίθεται ἡ βασιλεία τοῦ Μωάμεθ Α' (1413-1421), καθ' ἣν ἔλαβεν χώραν ἡ ὑπόθεσις τοῦ Μουσταφᾶ καὶ ἡ ἐπιδρομὴ κατὰ τῆς Ἀχρίδος, καὶ ε) ἡ ἀποτυχία τοῦ Μουσταφᾶ καὶ ἡ ἀνοδος εἰς τὸν θρόνον τοῦ Μουράτ Β' (1421-1422).

III. Ἡ αὐτόπτης ἀφήγησις τοῦ Συμεών τῶν γεγονότων τῆς Θεσσαλονίκης κατὰ τὰ ἔτη 1422-1427 (σ. 150-188), διαιρουμένη εἰς δύο τμήματα: Α. Ἡ κρίσις τοῦ 1422-1423, ὅπου α) ὁ Συμεών δὲν εὖνοιε τὴν παράδοσιν (τῆς Θεσσαλονίκης) εἰς τοὺς Βενετούς, β) ἀποτυγχάνει ἡ ἐπίσκεψις του εἰς Ἅγιον Ὅρος καὶ ἐπιστρέφει, γ) εὕρισκεται ἀπὸ τῆς ἐπιστροφῆς του ὑπὸ πραγματικῶν περιορισμῶν, δ) γίνεται λαϊκὴ ἀναταραχὴ εἰς Θεσσαλονικὴν πρὸς παράδοσιν εἰς τοὺς Τούρκους, ε) ὁ Δεσπότης (Ἀνδρόνικος Παλαιολόγος) ἀπομονοῦται ἐντὸς ἐπιδεινουμένης καταστάσεως, στ) βυζαντινὸς στρατηγὸς ἐξώθει τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἀνδρόνικου νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πόλιν, ζ) ὁ Ἀνδρόνικος δὲν ἐπώλησε τὴν πόλιν εἰς τοὺς Βενετούς, η) ὁ Συμεών γράφει πρὸς τὸν Δεσπότην (Ἀνδρόνικον) γενόμενον μοναχόν, καὶ θ) ὁ Συμεών ἀγωνίζεται νὰ διατηρήσῃ τὸ ἀλώβητον τῆς Ἐκκλησίας. Β. Ἡ Θεσσαλονικὴ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Βενετῶν, ὅπου α) παρὰ τὴν ἀνάληψιν (τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Βενετῶν) ἡ πολιορκία καὶ ἡ πείνα ἐξακολουθοῦν, β) λαμβάνει χώραν ἡ ἀποτυχούσα μαζικὴ ἐπίθεσις τῶν Τούρκων τὴν 6ην Μαρτίου 1425 ἡ μᾶλλον 1426, γ) ὁ Συμεών προβαίνει εἰς ἠθικὴν διδασχὴν (κατὰ τὸν ἥτοπαθῶν), δ) ὁ Συμεών ἀφηγεῖται τὸν κατὰ θαυματουργὸν τρόπον ἀνεφοδιασμὸν τῆς πόλεως εἰς τρόφιμα (ἐξοκειλαν Κρητικὸν πλοῖον με σιτηρά), ε) ὀρισμένοι Τούρκοι ἀρχηγοὶ τιμωροῦνται ὑπὸ τοῦ Ἁγίου (Δημητρίου), στ) ὁ Συμεών ἀφηγεῖται ἄλλας μορφὰς θαυματουργῆς ἐπεμβάσεως (τοῦ Ἁγίου Δημητρίου), καὶ ζ) τελευταίως ἐξορκισμός τοῦ Συμεών (πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς νὰ μὴν ἐγκαταλείψουν τὴν Ὀρθοδοξίαν τῶν).

IV. Ἐπίλογος (σ. 189-191), ὅπου α) καθορίζεται ἡ χρονολογία τῆς συντάξεως τοῦ Λόγου (μεταξὺ Ἀπρ. 1427 καὶ Ἀπρ. 1429) καὶ β) τονίζεται ἡ προσωπογραφικὴ (διὰ τὸν Συμεών) ἀξία τοῦ Λόγου.

Καὶ μόνον ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἀνωτέρω ἐπικεφαλίδων τῶν ὑποδιαιρέσεων τῆς ὅλης τοῦ ἔργου τούτου τοῦ Συμεών (B8: Λόγος), ἀγνώστου μέχρι τοῦδε, δεικνύει πόσον πλούσιον

Ιστορικὸν ὕλικὸν περιέχει τοῦτο, ὅπως καὶ πόσον καλύτερον ἢμπορεῖ νὰ κριθῆ κατόπιν τοῦτου ἢ προσωπικότης τοῦ Συμεὼν ὡς ἱστορικοῦ καὶ ὡς πνευματικοῦ ἡγέτου τῆς ἐποχῆς του. Ὡς ἱστορικὸς θεωρούμενος ὁ Συμεὼν δὲν προτίθεται νὰ γράψῃ ἀντικειμενικὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ διηγούμενος τὰς θαυματουργοὺς ἐπεμβάσεις τοῦ Ἁγίου Δημητρίου κατὰ τὴν ἐποχὴν του ἀγωνίζεται νὰ ὑποστηρίξῃ τὰς ἀπόψεις του καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ υποστήριξιν διὰ τὴν πολιτικὴν του, ἀπόψεις θεοκρατικῆς ἐρμηνείας τῶν γεγονότων καὶ πολιτικὴν ἀντιστάσεως κατὰ Τούρκων καὶ κατὰ Βενετῶν. Ἐκτὸς τοῦτου κατὰ τὴν ἀναδρομὴν, τὴν ὁποίαν κάμνει ἀπὸ τοῦ 1387, ἀπὸ τῆς πρώτης δηλαδὴ καταλήψεως τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Τούρκων, μέχρι τῶν ἡμερῶν του, δὲν εἶναι αὐτόπτης μάρτυς καὶ παρὰ τὰς σποραδικὰς νέας μικροειδήσεις του ἔχομεν ἐκ τῶν προκατόχων του καλύτερας πληροφορίας. Παρὰ ταῦτα ἔχομεν ἐξ αὐτοῦ ὡς αὐτόπτου μάρτυρος ἐκ τῆς περιόδου τῆς ἀρχιερατίας του καὶ ἰδίως διὰ τὰ ἔτη 1422-1429, ἐκτὸς τῆς ἐπιβεβαιώσεως πολλῶν γνωστῶν ἱστορικῶν στοιχείων, καὶ πολλὰ νέα ἱστορικὰ στοιχεῖα, τὰ ὅποια ἐπισημαίνει ὁ ἐκδότης του εἰς τὰ ἀνωτέρω ἀναφερθέντα Σχόλιά του. Ὡς πνευματικὸς ἡγέτης θεωρούμενος ὁ Συμεὼν ἐμφανίζεται ὡς φανατικῆς εὐσεβείας ἱεράρχης, ὁ ὅποιος ἠγωνίσθη σκληρῶς καὶ ἀνεπιτυχῶς ἐναντίον ὁλοκλήρου τοῦ ἠττοπαθοῦς ποιμνίου του, τουρκοφίλων, βενετοφίλων καὶ λιποτακτούντων, διὰ νὰ παραμείνῃ τοῦτο μαρτυρικῶς πιστὸν εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ εἰς τὸν Βασιλεῖα Ρωμαίων, καὶ δὲν εἶναι ὁ ἀνεκθεὴν λαοφιλὴς ἡγέτης, τοῦ ὁποίου τὸν θάνατον θρηνεῖ ὡς ὁμοίαν τῆς ἁλώσεως τῆς πόλεως συμφορὰν ὁ Καμενιάτης.

Μετὰ τὸν Λόγον ἔρχεται ὁ Σχολιασμὸς τῶν ἄλλων ἀνεκδότων ἔργων. Οὕτω: Β5 (Ἄπολογία): Ὑποδιακριμένη εἰς ἕξι μέρη, ἦτοι:

α) Ὑπὸ ποίας περιστάσεις ἐκοινοποιήθη ἡ Ἄπολογία (ὡς ἐγκύκλιος κυκλοφορήσασα μετὰ γεγονότος τετελεσμένου καὶ ζητούσα τὴν ἔγκρισίν του).

β) Ἡ ἀρχαία ἐπισκοπικὴ ἔδρα τῆς Θεσσαλονίκης (ἡ ὁποία δὲν πρέπει νὰ περιέλθῃ εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων) καὶ οἱ ἱσχυροὶ ἐπουράνιοι προστάται τῆς (Γαβριὴλ, Ἰσιδώρος Γλαβᾶς, Γρηγόριος Παλαμᾶς καὶ Δωρόθεος Βλατῆς, τῶν ὁποίων αἱ προσευχαὶ θὰ τὴν προστατεύουσιν).

γ) Δραστηριότητες τοῦ Συμεὼν (συμβουλαὶ πρὸς Ἀνδρόνικον, χειροτονία μόνον τῶν ἀξίων καὶ ἀκεραϊότης του ὡς δικαστοῦ) καὶ κατατρεγμοὶ του ὡς παρὰ τὴν θέλησίν του μὲν, ἀλλὰ ἀσθηροῦ εἰς τὸ καθῆκον του ἐκκλησιαστικοῦ ἄρχοντος.

δ) Ὁ σκοπὸς τῆς (ἐπικινδύνου) φυγῆς του παρὰ τὴν κακὴν ὑγίειαν του πρὸς Κωνσταντινούπολιν (νὰ ζητήσῃ βοήθειαν παρὰ τοῦ Μανουὴλ Β' διὰ νὰ σώσῃ ἡ Θεσσαλονικὴ τὴν ἐλευθερίαν τῆς καὶ τὴν ὀρθοδοξίαν τῆς).

ε) Ὑποστήριξις τοῦ σκοποῦ του τοῦτου ὑπὸ τοῦ Δεσπότη καὶ ἐκκλησίας τοῦ Συμεὼν διὰ παροχὴν ὑποστηρίξεώς του (καὶ ὑπὸ τῶν παραληπτῶν τῆς Ἄπολογίας του ἐπίσης).

στ) Ἀφιλόκέρδεια τοῦ Συμεὼν (ὁ ὅποιος οὐδὲν ἔσχεν, οὐδενὸς οὐδὲν ἐζήτησε καὶ οὐδὲν μεθ' ἑαυτοῦ παραλαμβάνει — ὡς νὰ ἐπρόκειτο νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ ποτὲ) καὶ παραινέσεις του εἰς διάφορα χριστιανικὰ καθήκοντα (πρὸς διαφόρους κατηγορίας ἀνθρώπων).

Β17 καὶ Β15: (Δύο Ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν δεσπότην Ἀνδρόνικον):

α) Βραχεῖα σημεῖωσις αἰτουμένη συνεργασίαν εἰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις γενικῶς (πιθανῶς ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐνηλικιώσεως τοῦ Ἀνδρόνικου καὶ τῆς ἀπαλλαγῆς του ἐκ τῆς κηδεμονίας τοῦ Λεοντάρη ἀπόψεις τοῦ Συμεὼν περὶ τῆς ὀρθῆς σχέσεως Ἐκκλησίας καὶ Κράτους).

β) Μακρὰ κατήχησις πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον γενόμενον μοναχὸν (ἐκ τῆς μελέτης τῆς ὁποίας τέσσαρα γεγονότα προκύπτουν ὡς βέβαια: 1. Ὁ Ἀνδρόνικος δὲν ἐπώλησε τὴν Θεσσαλονικὴν εἰς τοὺς Βενετοὺς. 2. Ὁ Ἀνδρόνικος ἐγκατέλειψε τὴν Θεσσαλονικὴν εὐθὺς μετὰ τὴν παράδοσίν τῆς εἰς τοὺς Βενετοὺς κατὰ τὰ μέσα Σεπτεμβρίου 1423. 3. Ἐγένετο κάποιος μοναχὸς λιαν συντόμως μετὰ τοῦτο. 4. Ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ὡς μοναχὸς Ἀκάκιος τῆς

4ην Μαρτίου 1429 εις τὴν Μονὴν τοῦ Παντοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀφοῦ εἶχε μονάσει εἰς αὐτὴν ἐπὶ τινα χρόνον).

Β10 καὶ Β11: (Δύο Προκήρυξεις ἐξορκίζουσαι τοὺς πιστοὺς νὰ ἀντισταθοῦν):

α) Β10: (Συμβουλία κ.τ.λ.): Προκήρυξις πρὸς τὸ ποιμνίον του καὶ τοὺς ἀπανταχοῦ πιστοὺς νὰ ἀντισταθοῦν μέχρι θανάτου εἰς τοὺς Τούρκους, καταλήγουσα εἰς ἀναθεματισμὸν τῶν ὑποτασσομένων. (Ἡ γενικεὺσις τῆς προσλαλιάς δημιουργεῖ προβλήματα διὰ τῆς ἡδη ὑποταθείσας ἐπισκοπᾶς του).

β) Β11: (Συμβουλία κ.τ.λ.): Προκήρυξις πρὸς τοὺς κατοικοὺς τῆς Θεσσαλονίκης νὰ προτιμήσουν τὸ μαρτύριον αὐτῶν τῶν ἰδίων παρά τὴν καταστροφὴν τῆς σπουδαιότερας μετὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν πολέως τῶν, καταλήγουσα καὶ αὐτὴ εἰς ἀναθεματισμὸν τῶν ὑποτασσομένων. (Περιέχει ἀναφορὰν εἰς ἀγνώστους ἄλλοθεν αὐθαιρέτους προτάσεις ὑποταγῆς τῶν Θεσσαλονικέων πρὸς τὸν Μουράτ Β' τὸ 1422-1423, αἱ ὁποῖαι κατέστρεψαν τὰς διπλωματικὰς προσπάθειαις τῆς Κωνσταντινουπόλεως δι' εἰρήνην καὶ κατέστησαν ἀναποφεικτον τὴν παράδοσιν τῆς Θεσσαλονίκης εἰς τοὺς Βενετούς).

Β6 καὶ Β7: (Δύο Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλους μοναχοὺς εἰς Κωνσταντινούπολιν):

Δὲν σημειοῦνται οἱ παραλήπται τῶν Ἐπιστολῶν, μαντευόμενοι ἐν τούτοις ἐκ τοῦ περιεχομένου τῶν, ἀλλ' αἱ Ἐπιστολαὶ ἔχουν προσωπογραφικὴν ἀξίαν καὶ ἀφοροῦν καὶ εἰς τὰς σχέσεις πρὸς τοὺς Λατίνους. Λαμβανόμενα ὡς ἐνιαῖον ἱστορικὸν κείμενον προβάλλουον πρὸς ἔρευναν τὰ ἑξῆς θέματα:

α) Ταυτότης τῶν παραληπτῶν καὶ σχέσις τοῦ Συμεὼν πρὸς αὐτούς:

Β6: Ἄπευθύνεται πρὸς μέλος τῆς ἄλλοτε μοναχικῆς κοινότητος τοῦ Συμεὼν.

Ἐκ τῶν λεγομένων φαίνεται ὅτι ἡ ἄλλοτε μοναχικὴ του κοινότης εὐρίσκειται εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅτι αὐτὸς ἀπαντᾷ εἰς ἀδελφὸν μοναχὸν καὶ ὄχι πρὸς τὸν ἡγούμενον τῆς κοινότητος, ἀπευθυνόμενος διὰ τοῦ παραλήπτου πρὸς ὄλους τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς, καὶ ὅτι ἡ περιγραφή τῆς καταστάσεώς του ποιεῖται τὴν συγγραφὴν τῆς Ἐπιστολῆς εἰς τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1423. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἐκδότου τῆς ὑπάρχουον ἐνδείξεις ὅτι ἡ μοναχικὴ κοινότης τοῦ Συμεὼν εἶναι ἡ Μονὴ τῶν Ξανθοπούλων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡγούμενος τῆς ὁποίας ἦτο ὁ Ἰγνάτιος Ξανθόπουλος, καὶ ὅτι ὁ ἀλληλογράφος τοῦ Συμεὼν εἶναι ὁ ἐξομολογητὴς τοῦ Μανουὴλ Β' Μακάριος ὁ ἐξ Ἰουδαίων.

Β7: Ἄπευθύνεται πρὸς τὸν Μακάριον Μακρῆν, ἡγούμενον τῆς Μονῆς τοῦ Παντοκράτορος εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ἡ χωρὶς ὄνομα παραλήπτου, ἀπλῶς πρὸς τὸν καθηγούμενον τῆς Μονῆς τοῦ Παντοκράτορος ἀπευθυνόμενη, Ἐπιστολὴ προδίδει τοῦτον ὡς τὸν Μακάριον Μακρῆν, ὅπερ ἐπιβεβαιοῦται καὶ ἐκ τῆς πληροφορίας τῆς Ἐπιστολῆς Β6, ὅτι ὁ Συμεὼν ἔλαβεν ἔπιστολὴν αὐτοῦ καὶ ἐτοιμάζει ἀπάντησιν.

β) Τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Καλλίστου:

Ἡ παῖσις τοῦ Θεσσαλονικέως ἱερομονάχου Καλλίστου, κοινὸν θέμα τῶν δύο Ἐπιστολῶν, δι' ἀγνώστον εἰς ἡμᾶς ἐκκλησιαστικὴν παρατυπίαν, τὴν ὁποίαν διέπραξεν οὗτος κατὰ παραώρησιν εἰς τοὺς Βενετούς, τὸ ἐκδηλωθὲν ἐνδιαφέρον δι' αὐτὸν ἀκόμη καὶ ἀπὸ ἐπιστολογράφους τοῦ Συμεὼν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ ἄρνησις τοῦ Συμεὼν ὅτι προέβη εἰς τὴν παῖσιν, πλὴν μιᾶς ἐπιπλήξεως, ἀφήνουν βεβαίως πολλὰ ἐρωτηματικὰ διὰ πρόσωπα καὶ πράγματα, ἀλλὰ δεικνύουν τὴν εὐθιξίαν τοῦ Συμεὼν κατὰ τὴν περιφρούρησιν τῆς Ἐκκλησίας του ἀπὸ ἐπεμβάσεις τῶν Λατίνων καὶ ἀπὸ ἀπαιτήσεις παραχωρήσεων τῶν καταλαβόντων τὴν Θεσσαλονικὴν Βενετῶν.

γ) Ὁ Συμεὼν καὶ ἡ σχεδιαζομένη Σύνοδος τῆς Ἐνώσεως (τῶν Ἐκκλησιῶν).

Εἰς τὴν Ἐπιστολὴν του πρὸς τὸν Μακάριον Μακρῆν τῶν ἀρχῶν τοῦ 1423 ὁ Συμεὼν ἐμφανίζεται εἰς ἐπιστολάς του πρὸς πρόσωπα τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὡς λαβὼν θέσιν προφητικῶς κατὰ τῆς φημιολογουμένης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τῆς λαβούσης ἐν τέλει

χώραν εις τὴν Φερράραν/Φλωρεντίαν τὸ 1438/39, ἡ ὁποία πράγματι ἀντὶ νὰ ἐνώση ἐχώρισε περισσότερον τὰς Δύο Ἐκκλησίας καὶ τῆς ὁποίας ὁ ἐκδότης τῶν ἔργων τοῦ Συμεὼν ἐνταῦθα ἐξιστορεῖ τόσον τὴν προίστορίαν, ὅσον καὶ τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Ἐπιστολῆς τοῦ Συμεὼν.

Εἰς τὰς ἀπαντήσεις τοῦ φίλου ὑπερασπιστοῦ τοῦ Μακαρίου Μακρῆ πρὸς τὰς κατηγορίας τῶν φιλενωτικῶν κατὰ τῆς θέσεως ταύτης τοῦ Συμεὼν προσθῆτει ὁ ἴδιος ἰδικὴν του ἀπολογίαν ὑπερμαχῶν τῆς εἰρήνης τῆς Ἐκκλησίας. Οὕτως ὁ Συμεὼν ἐπροφήτευσεν τὰ καταστροφικὰ ἀποτελέσματα τῆς Συνόδου Φερράρας/Φλωρεντίας 15 περίπου ἔτη προηγουμένως καὶ μόνον ὁ θάνατός του τὸ 1429 ἀπῆλλαξε τοὺς φιλενωτικούς τῶν ἐνοχλήσεων τοῦ τετάρτου τὴν σειράν ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἀνατολῆς.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν φίλον του Μακάριον Μακρῆν, ὁ ὁποῖος ἄνκαι ἀντιλατινὸς μετὰ πολλῶν γνώσεων τοῦ λατινικοῦ κόσμου μετέβη τὸ 1430 εἰς ἀποστολὴν τοῦ Ἰωάννου Η΄ πρὸς τὸν πάπαν Μαρτίνον Δ΄ διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς πόλεως, ὅπου θὰ συνεκαλεῖτο ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, καὶ οὕτω συνήργησεν εἰς τὴν μετὰ ὀκταετίαν πραγματοποιήσιν τῆς, τὴν ὁποίαν δὲν εἶδεν ἀποθανῶν τὸ 1431, ὁ ἄνευ γνώσεων τοῦ λατινικοῦ κόσμου προαποθανῶν τὸ 1429 τοῦ Μακαρίου ἰσχυρὸς ἐν τῇ ὀρθοδοξίᾳ τοῦ Συμεὼν ἀπεδείχθη προφητικώτερος ἐκείνου εἰς τὴν ἀντίθεσίν του πρὸς τὴν σύγκλησιν τῆς μοιραίας Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς Φερράρας/Φλωρεντίας δικαίωσας τὴν θέσιν, ὅτι ἡ Ὄρθοδοξία ἔχει τὰς ρίζας τῆς εἰς τὸν λαὸν καὶ ὄχι εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν θεολόγων.

Εἰς τὰ Γενικά Συμπεράσματα (General conclusions, σ. 229-249), μετὰ τὸν Σχολιασμὸν τῶν ἄλλων (πλὴν τοῦ Λόγου) ἀνεκδότων ἔργων τοῦ Συμεὼν, ἐξετάζονται:

I. Ἡ προσωπικὴ ἱστορία τοῦ Συμεὼν. Πῶς καὶ πόσον ὀλίγον δηλαδὴ ἦτο γνωστὸς ὁ Συμεὼν εἰς τὴν παλαιότεραν τῶν δημοσιευμάτων τοῦ I. M. Φουντούλη Βιβλιογραφίαν, τί νέον προσέφερον τὰ δημοσιεύματα ταῦτα, καὶ πῶς ἐμφανίζεται τὴν ἀρὰ ὁ Συμεὼν εἰς τὰ δημοσιευόμενα ἀνεκδοτὰ του ἔργα συμφώνως πρὸς τὰς ἰδίαις αὐτοῦ μαρτυρίας, ὡς καὶ πόσον ἀκριβῶς εἶναι δυνατόν νὰ καθορισθῇ ἡ ἡμερομηνία τοῦ θανάτου του (περίπου μέσα Σεπτεμβρίου 1429 μόνον).

II. Διὰ τί ὁ Συμεὼν δὲν ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὡς Ἅγιος. Πρῶτον, διότι, ἀφοῦ δὲν ἐγένετο τοῦτο, ὡς ἦτο δυνατόν, ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατόν του τὸ 1429, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ κατὰ τὴν ἐπακολουθήσανσαν καταιγίδα τῆς ἀλώσεως τῆς Θεσσαλονίκης τὸ 1430 μετὰ τὸν πληθυσμὸν τῆς πόλεως διασκορπισθέντα. Ἀργότερον, μίαν ἀπαραίτητον πρὸς τοῦτο Συνοδικὴν ἀπόφασιν ἠμπόδισεν ὁ δεύτερος λόγος, ὅτι δηλαδὴ ὁ Συμεὼν εἶχεν ἐπικριτὰς τόσον ἐντὸς τῆς Θεσσαλονίκης, τοὺς καταπολεμouμένους ὑπ' αὐτοῦ φιλοτοῦρκους καὶ φιλοβενετούς, ὅσον καὶ ἐντὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοὺς καταπολεμouμένους ὑπ' αὐτοῦ φιλενωτικούς.

III. Ἡ ἰδεολογικὴ τοποθέτησις τοῦ Συμεὼν μεταξὺ τῶν συγχρόνων ἱεραρχῶν. Μετὰ τοὺς ἄλλοτε φιλοπολέμους, τοὺς ὑποστηρίζαντας τὸν Μουσταφᾶ κατὰ τοῦ Μουράτ καὶ γενομένους μετὰ τὴν καταστροφικὴν ἀποτυχίαν τῶν φιλενωτικῶν, μετὰ τὴν ἐλπίδα στρατιωτικῆς βοήθειας τῆς Δύσεως, ἦτο ἀντίθετος ὁ Συμεὼν λόγῳ τῆς φανατικῆς ὀρθοδοξίας του. Μετὰ τοὺς φιλειρηνικούς, τοὺς προτιμώντας ὀρθόδοξον ζωὴν ὑπὸ τὴν ἀνεκτικότητα τοῦ ἰσλαμικοῦ νόμου, ἦτο ἀντίθετος ὁ Συμεὼν λόγῳ τοῦ φανατικοῦ ἐθνισμοῦ του. Οὕτως ὁ Συμεὼν ἐμφανίζεται ὡς ἀκραιφθῆς ἰδεολόγος ἐκτὸς τόπου καὶ χρόνου ἀνίκανος νὰ προσαρμοσθῇ πρὸς τὴν πραγματικότητα, δικαιοῦνται ὁμοῦς ὑπὸ τῆς Ἱστορίας εἰς τὴν ἀντίθεσίν του πρὸς τὴν ἀπατηλὴν Ἐνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ εἰς τὴν δυσπιστίαν του πρὸς τοὺς Δυτικούς. Ἐξ ἄλλου, ἐκ τῶν προτεινόντων λύσεις εἰς τὰ δεινὰ τοῦ Βυζαντίου τῆς ἐποχῆς του, τοὺς οὐτοπιστὰς φιλοσόφους τοῦ τύπου τοῦ Πλήθω-

νος Γεμιστού δεν συνεπάθη. Τὴν λύσιν τῶν ἱμπεριαλιστῶν νὰ διατηρήσουν τὴν αυτοκρατορικὴν παράδοσιν δι' ἀνελικρινοὺς ὑποταγῆς εἰς τὴν Ρώμην ἀπέριπτε. Τὴν λύσιν τῶν ὀδηγῶν τοῦ λαοῦ κληρικῶν νὰ προσαρμοσθῶν ἐν Ὁρθοδοξίᾳ πρὸς τὸ τουρκικὸν καθεστῶς ἀναλαμβάνοντες τὴν εὐθὺν τῆς φροντίδος τοῦ λαοῦ δὲν ἐδέχτο, θεωρῶν ἀσυμβίβαστον τὴν Ὁρθοδοξίαν πρὸς τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν. Ὁ Συμεὼν ἐναπέθετε τὰς ἐλπίδας του εἰς τὴν προσευχὴν, τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν θεῖαν Πρόνοιαν, τὰ ὅποια καὶ ἐκαλλιέργησεν εἰς τὰ συγγράμματά του. Ἐφυγεν ἐγκαίρως ἐκ τοῦ κόσμου τούτου καὶ δὲν εἶδεν οὕτε βεβαίως τὴν ἀποτυχίαν τῆς Ἐνώσεως εἰς τὴν Σύνοδον τῆς Φλωρεντίας, τὴν ὁποίαν προέβλεψεν, ἀλλ' οὕτε καὶ τὴν ἐπιβίωσιν τοῦ ὀρθοδόξου κόσμου ὑπὸ τὸν ἐθνάρχην του Γεννάδιον Σχολάριον ἐντὸς τῆς Ὁθωμανικῆς Ἀτοκρατορίας, τὴν ὁποίαν ἐθεώρει ἀπαράδεκτον.

Εἰς ὅκτῳ τῶρα Παραρτήματα τοῦ Σχολιασμοῦ τῶν κειμένων (Appendices to the commentary, σ. 251-286) ὁ ἐκδότης συζητεῖ ὅκτῳ δευτερευόντα ζητήματα, προκύπτοντα ἐκ τῶν ἐκδιδομένων ἐργῶν τοῦ Συμεῶν. Ταῦτα εἶναι:

I. Ἐκκλησίαι καταληφθεῖσαι ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς τὴν Θεσσαλονικίαν ἀπὸ τοῦ 1387-1403 κατὰ τὴν πρώτην κατάληψιν ὑπ' αὐτῶν τῆς πόλεως. Αὐταὶ κατὰ τὰ λεγόμενα τοῦ Συμεῶν εἶναι: α) Ὁ νομαστί: 1) «ὁ ἐν τῇ ἀκροπόλει τοῦ Σωτήρος θεῖος ναὸς» καὶ 2) «ἡ θειοτάτη τοῦ ἱεροῦ Βαπτιστοῦ Μονή», β) γενικῶς: 1) «ὅσοι ἐκεῖσε (ἐν ἀκροπόλει) λοιποὶ» 2) «καὶ ἔτι ὅσαι μοναὶ τῇ ἀκροπόλει ἐγγίζουσαι» καὶ 3) «πλείστοι τῶν ἐν τῇ πόλει σεβασμίων οἰκῶν».

Ἐξετάζων ταῦτα ὁ ἐκδότης καταλήγει εἰς τὰ ἐξῆς συμπεράσματα: 1) Διὰ τὰ ἐντὸς τῆς Ἀκροπόλεως οὐδὲν γνωρίζομεν (α1 καὶ β1), 2) ἀπὸ τὰς ἐγγιζούσας εἰς τὴν Ἀκρόπολιν μονάς, Μονὴ Βλατάδων τοῦ Σωτήρος καὶ Μονὴ Λατόμου τοῦ Σωτήρος, ἡ μὲν πρώτη οὐδέποτε κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, διὰ δὲ τὴν δευτέραν (καταληφθεῖσαν τὸ 1430) δὲν μαρτυρεῖται ἀλλαχθὲν (Ἰγνάτιος τοῦ Σολόενσκ, Ἀναγνώστης) ὅτι κατελήφθη καὶ κατὰ τὴν πρώτην κατάληψιν τῆς πόλεως. (Ὁ Συμεὼν ἄλλωστε, προσθέτομεν ἡμεῖς, ὁμιλεῖ περὶ ναοῦ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ὄχι περὶ μονῆς, εὕρισκομένου ρητῶς ἐντὸς τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ὄχι ἐγγίζοντος αὐτὴν, ὅπως ἡ Μ. Λατόμου καὶ ἡ Μ. Βλατάδων). 3) Διὰ τὴν Μονὴν τοῦ Προδρόμου (α2) ὁ ἐκδότης γνωρίζει ὅτι αὕτη ἔκειτο εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. (Δὲν ἠμποροῦσε νὰ γνωρίζῃ βεβαίως νεώτεραν προσπάθειαν ἐντοπισεῶς τῆς: βλ. Γ. I. Θεοχαρίδου, Μία ἐξαφανισθεῖσα μεγάλη μονὴ τῆς Θεσσαλονίκης. Ἡ Μονὴ τοῦ Προδρόμου, «Μακεδονικά» 18, 1978, 1-23). 4) Διὰ τοὺς «πλείστους ἐν τῇ πόλει σεβασμίους οἴκους» (β3) ὁ ἐκδότης φρονεῖ ὅτι ὁ Συμεὼν καὶ γενικέυει (βλ. μοναϊκὴν περίπτωσιν Μ. Προδρόμου) καὶ ὑπερβάλλει («πλείστοι», ἀντὶ «πολλοῖ»). Μὴ ὑπαρχουσῶν ὡς ἄλλων μαρτυριῶν ἢ πληροφορίας αὐτῆ τοῦ Συμεῶν χάνει τὴν ἱστορικὴν τῆς ἀξίαν.

II. Ποιοὶ εἶναι οἱ Τριβαλλοὶ εἰς τὸ κείμενον τοῦ Συμεῶν. Κατὰ τὸν ἐκδότην τὸ ἀρχαῖον ὄνομα Τριβαλλοὶ ἐχρησιμοποιεῖτο ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν διὰ νὰ δηλώσῃ τοὺς Σέρβους, πρόκειται ὁμοῦς περὶ σλαβικῶν πληθυσμῶν βορειοδυτικῶς τῆς Θράκης, διακρινομένων τῶν Σέρβων («τοὺς τῶν Βουλγάρων καὶ Σέρβων καὶ Τριβαλλῶν», Λόγος, 45, 12-13). Μὴ ὑπάρχοντος πλέον Σερβικοῦ Κράτους μετὰ τὰς τουρκικὰς κατακτήσεις, ἡ ἐκστρατεία τῶν Τούρκων τοῦ 1417 «κατὰ τῶν Τριβαλλῶν» εἰς τὴν Ἀχρίδα δὲν κατευθύνεται κατὰ σερβικῶν δυνάμεων, ἀλλὰ κατὰ τῶν σλαβικῶν πληθυσμῶν τῆς περιοχῆς καὶ ὁ Συμεὼν κυριολεκτεῖ κατὰ τὴν ἀφήγησιν τῆς γνωρίζων ὅτι ἄλλοι εἶναι οἱ Τριβαλλοὶ καὶ ἄλλοι εἶναι οἱ Σέρβοι.

III. Ποῖον ναὸν «ἀνεγερθέντα ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Κλήμεντος» κατέλαβεν ὁ Μωάμεθ Α' εἰς τὴν Ἀχρίδα. Ὅταν ὁ Συμεὼν λέγει ὅτι εἰς τὴν Ἀχρίδα τὸ 1417 ὁ Μωάμεθ κατέλαβε «τὸν κάλλιστον τῶν ἐκεῖσε θείων ναῶν, ὃς τοῦ ἱεροῦ Κλήμεντος ἐπ' ὀνόματι ἦν ἀνεγερμένος καὶ εἰς ἁγίων ἀνδρῶν ἐτέλει καταμονήν» (Λόγος, 50, 36-37), ἐννοεῖ κατὰ τὸν ἐκδότην τὴν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, τὴν κτισθεῖσαν τὸ 916 ὑπὸ τοῦ Ἁγ. Κλήμεντος, εἰς τὴν ὁποίαν οὗτος καὶ ἐτάφη, τὴν γενομένην Ἰμαρὲτ καὶ ὀνομαζομένην «Σουλτάν Μωάμεθ Τζαμί» μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ἀχρίδος ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ 1395, καὶ ὄχι τὴν Μονὴν τῆς Περιβλέπτου, τὴν κτισθεῖσαν τὸ 1295 καὶ οὐδέποτε καταληφθεῖσαν ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀλλ' ὀνομαζομένην τοῦ Ἁγίου Κλήμεντος μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ Α' τὸ 1417, ὁ ὁποῖος δὲν κατέστρεψε τοὺς δύο ἐκεῖ ναοὺς (Ἁγίου Παντελεήμονος καὶ Ἁγίου Κλήμεντος) καὶ δὲν ἐκτίσε Τζαμί ἐπ' αὐτῶν περιορισθεῖς εἰς τὰ κτίσματά του. Τζαμί ἐκτίσθη ἐπ' αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Σινάν διὰ τὸν Μωάμεθ Β' καὶ οὕτως ἐγεννήθη ἡ ὀνομασία «Σουλτάν Μωάμεθ Τζαμί».

IV. Ἡ ἀφιερωτικὴ ἐπιγραφή εἰς τὴν Μονὴν Ἁγίου Παύλου τοῦ Ἄθω. Ἡ ἀναφέρουσα χρονολογίαν 1423 τῆς τοιχογραφήσεως καὶ χρονολογίαν 1425 τῆς καθιερώσεως ἐπὶ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης δυσαναγνώστου ὀνόματος ἀφιερωτικὴ ἐπιγραφή τοῦ παρεκκλήσιου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῆς Μονῆς Ἁγίου Παύλου τοῦ Ἄθω, ἡ παραπλανήσασα ἀπὸ τῆς πρώτης δημοσιεύσεώς τῆς ὑπὸ τοῦ H. Brockhaus τὸ 1891 μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων ἐπὶ τρία τέταρα αἰῶνος τοὺς ἐρευνητάς, τοὺς ἀναγνώσκοντας δῆθεν τὸ ὄνομα τοῦ Συμεὼν εἰς τὸ δυσανάγνωστον ὄνομα τοῦ μητροπολίτου καὶ ἀναζητούντας μαρτυρίαν διὰ τὴν ἄγνωστον παλαιότερον χρονολόγησιν τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Συμεὼν, ἀπεδείχθη πλαστογράφῃσι τοῦ περιφήμου πλαστογράφου Κωνσταντίνου Σιμωνίδου (1820-1867) ἐπὶ ἐπιγραφῆς τοῦ 1555 (1552 κατὰ διόρθωσιν τοῦ Μ. Χατζηδάκη) ἐργαζομένου εἰς τὴν Μονὴν τὸ 1844/45 ἐν τῷ σχεδίῳ τοῦ ἡγουμένου αὐτῆς Σωφρονίου Καλλιγᾶ (1844-1862) διὰ τὴν ἐξάλειψιν τῶν ἰχνῶν τῆς σερβικῆς κυριαρχίας εἰς τὸ Ὄρος κατὰ τὸν 14ον καὶ 15ον αἰῶνα. Ὁ ἐκδότης ἀφηγεῖται βῆμα πρὸς βῆμα ὡς μυθιστορηματικὴν περιπέτειαν τὰς παραπλανήσεις τῶν διαφόρων ἐρευνητῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς δημοσιεύσεως ὑπὸ τοῦ Σ. Κουγέα τοῦ Σημειωματαρίου ἐνὸς Ὑπαλλήλου τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης («Notizbuch eines Beamten», BZ 23, 1914-1919, 146-163), ὅπου ἐμφανίζεται ὁ Συμεὼν ἀρχιεπίσκοπος εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν τὸν Νοέμβριον τοῦ 1420, πληροφορία παραμένονσα καὶ αὐτῇ, πλὴν μερικῶν ἀθροῦθων ἐξαιρέσεων, ἀπαράτητος.

V. Χρονολογία τῆς μεγάλης τουρκικῆς ἐπιθέσεως: 6 Μαρτίου 1425 ἢ 1426.

Ἐπειδὴ δύο βενετικαὶ πηγαί, τὸ Χρονικὸν τοῦ Μοροζίνι καὶ τὰ Πρακτικά τῆς Βενετικῆς Γερουσίας, καταγράφουν μεγάλην ἐπιθεσιν τῶν Τούρκων κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης κατὰ τὸ ἔτος 1426, ἡ εἰδησις τῆς ὁποίας κατέφθασεν εἰς Βενετίαν κατὰ μὲν τὸ πρῶτον τὴν 14ην Μαΐου 1426, κατὰ δὲ τὰ δευτέρα τὴν 22αν Ἀπριλίου 1426, ἐνῶ ὁ Συμεὼν χρονολογεῖ τὴν ἐπιθεσιν εἰς τὸ τέταρτον ἔτος τῆς πολιορκίας κατὰ τὴν τρίτην ἰνδικτιῶνα (Λόγος, 60, 4-5), τούτεστιν τὸ 1425, καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς τὴν 6ην Μαρτίου, φαίνεται ὡς νὰ ὑπῆρξαν δύο μεγάλαι ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης, μία τὴν 6ην Μαρτίου τοῦ 1426, τῆς ὁποίας ἡ εἰδησις ἐφθασεν, ὡς ἦτο φυσικόν, ὀλίγον καθυστερημένη εἰς τὴν Βενετίαν (22 Ἀπριλίου ἢ 14 Μαΐου) κατὰ τὰς βενετικὰς πηγὰς, καὶ μία προηγουμένη τὴν 6ην Μαρτίου 1425, τῆς ὁποίας ἡ χρονολόγησις ἐξάγεται ἐκ τῶν λεγομένων ὑπὸ τοῦ Συμεὼν.

Τὸ ἐνδεχόμενον τοῦτο ἀποκλείει ὁ ἐκδότης διὰ λογικῶν συλλογισμῶν (ἐὰν ἡ πρώτη ἔλαβε χώραν, διατὶ δὲν τὴν ἀναφέρουν αἱ βενετικαὶ πηγαί—ἐὰν ἡ δευτέρα ἔλαβε χώραν, διατὶ δὲν τὴν ἀναφέρει ὁ Συμεὼν) καὶ καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Συμεὼν, γρά-

φων ἴσως τὸ 1428 καὶ ὄχι τὸ 1427, ἐσφαλθεν ὡς πρὸς τὴν ἰνδικτιῶνα ὑπολογίσας «τρίτην» ἀντὶ «τετάρτην». Τὸ συμπέρασμά του τοῦτο ἐνισχύει ὁ ἐκδότης ἐκ τοῦ ρόλου τοῦ βενετικοῦ στόλου κατὰ τὴν πολιορκίαν, κατὰ τὸν ὅποιον «αἱ ἐν τῇ Κασσανδρείᾳ τριήρεις» τοῦ Συμεῶν (Λόγος, 62,19) δὲν ἤμποροῦσαν νὰ ἔχουν ὀρηγῆτριον τὴν Κασσανδρείαν τὸν Μάρτιον τοῦ 1425, ἀφοῦ αὐτὴ κατελήφθη ὑπὸ τοῦ βενετικοῦ στόλου τὸν Ἰούνιον-Ἰούλιον τοῦ ἔτους αὐτοῦ καὶ ἐπομένως πολιορκία καὶ ἐμφάνισις τῶν βενετικῶν τριήρων λαμβάνουν χώραν τὸ 1426 καὶ ὄχι τὸ 1425. Ἐπίσης ἐνισχύεται τὸ συμπέρασμα τοῦ ἐκδότης ἐκ τοῦ «Σημειωματαρίου ἐνὸς Ὑπαλλήλου» τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης τοῦ Κουγέα, τὸ ὁποῖον, φθάνον μέχρι τῆς 8ης Ἀπριλίου 1425, δὲν ἀναφέρει τὴν μεγάλην τουρκικὴν ἐπίβησιν κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης τῆς 6ης Μαρτίου 1425.

VI. Μεταχειρίσις κατὰ τὸν ἱερὸν νόμον τοῦ Ἰσλάμ τῶν ἀνθισταμένων εἰς τὴν κατάκτησιν πληθυσμῶν. Ὁ ἐκδότης ἀναπτύσσει πρῶτον τὴν διαφορικὴν μεταχειρίσιν, τῆς ὁποίας ἐτύγχανον βάσει τοῦ ἰσλαμικοῦ νόμου (Σιάριχα), τοῦ διαμορφωθέντος ὑπὸ τῶν θεολόγων τοῦ Ἰσλάμ, συμφωνῶν πρὸς τὸ Κοράνιον καὶ τὴν ἱερὰν Παράδοσιν (Σούννα), οἱ λαοὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς (Ἰουδαῖοι καὶ Χριστιανοὶ) ἀφ' ἐνὸς καὶ οἱ λοιποὶ εἰδωλολάτραι ἀφ' ἑτέρου. Σημειώνει πόσον δεσμευτικὸς ἦτο ὁ νόμος αὐτὸς καὶ διὰ τοὺς τούρκους Σουλτάνους, ἀλλὰ καὶ μὲ ποίας διαφορὰς ἐφηρμόζετο οὗτος ὑπ' αὐτῶν διὰ πολιτικούς λόγους, ποῖον ρόλον διεδραμάτισεν οὗτος εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Θεσσαλονίκης ἐπὶ Μουράτ Β' καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ Μωάμεθ Β', δεδομένου ὅτι οἱ χριστιανικοὶ πληθυσμοὶ τῶν πόλεων αὐτῶν ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ τῶν ἐπροτίμων τὴν ἐπιεικῆ μεταχειρίσιν τῶν παραδιδόμενων ἀπὸ τὴν σκληρὰν ἐξόντωσιν τῶν ἀνθισταμένων κατὰ τὸν νόμον τοῦ Ἰσλάμ, ἀλλ' ἤμποδίσθησαν εἰς τοῦτο ὑπὸ τῆς ἐκάστοτε παρουσίας τῶν Ἰταλῶν, οἱ ὅποιοι συμπολεμήσαντες γενναίως κατ' ἀρχὰς ἐγκατέλειψαν μετὰ τὴν ἦταν τοὺς συμπολεμιστάς των εἰς τὴν σκληρὰν μοῖραν τῶν ἀντισταθέντων καὶ αὐτοὶ διέφυγον διὰ τῶν πλοίων των. Εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν μάλιστα οἱ κατὰ τοὺς ἐπολέμους ἐκόντες ἄκοντες ὑπὸ τὴν φρουρήσιν τὸν Βενετῶν, τὴν δὲ ἐπίβησιν τῶν Τούρκων κατέστησεν ἀναπόφευκτον ἡ ἐμφάνισις βενετικοῦ πλοίου εἰς τὸν ὀρίζοντα. Εἰς τὰς ἀνωτέρω ἐξηγήσεις φαίνεται ὅτι ἠγάγκασε τὸν ἐκδότην ἡ φράσις τοῦ Συμεῶν: «εἰς προνομήν κοινήν ἡ πόλις αὕτη ἐκδοθῆναι ἠκούσθη παρὰ τοῦ πρώτου σατράπου τῶν δυσεσβῶν, μανίᾳ ἐσχάτῃ κεκρατημένου ὡς μὴ βεβουλημένων τῶν ἐν Θεσσαλονικῇ ἐκοντὶ παραδοθῆναι αὐτοῖς» (Λόγος, 60, 16-18), ὅπου διαφαίνεται ἡ παραδεδομένη προειδοποίησις κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου τοῦ Ἰσλάμ.

VII. Τί συνέβη εἰς τὸν δεσπότην Ἀνδρόνικον μετὰ τὸ 1423. Ἄνκαι κατὰ τὸν ἐκδότην εἶναι σήμερον ἀναντίρρητον ὅτι ὁ Ἀνδρόνικος, μετὰ τὴν παράκλησιν τῆς Θεσσαλονίκης εἰς τοὺς Βενετοὺς κατὰ τὰ μέσα Σεπτεμβρίου 1423, ἐγκατέλειπεν ἀμέσως τὴν πόλιν, ἐγένετο κάπου μοναχὸς οὐχὶ πολὺ μετὰ ταῦτα καὶ ἐξῆσεν ἐπὶ τινα χρόνον ὡς μοναχὸς Ἀκάκιος εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Παντοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἀπέθανε καὶ ἐτάφη τὴν 4ην Μαρτίου 1429, ὑπάρχουν ἀλλὰ τέσσαρες ἐκδοχαὶ διὰ τὰ συμβάντα εἰς αὐτὸν μετὰ τὴν παραίτησίν του, ἦτοι: α) ὅτι ἐγένετο μοναχὸς εἰς τὴν Μονὴν Βατοπεδίου, β) ὅτι ἐξεκίνησε διὰ Βενετίαν, ἀλλ' ἀπέθανε καθ' ὁδόν, γ) ὅτι συνελήφθη ὑπὸ τῶν Βενετῶν διὰ συνωμοσίαν ὑπὲρ τῶν Τούρκων καὶ δ) ὅτι μετέβη εἰς τὴν Μαντινείαν τῆς Λακωνίας καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ. Τὴν προέλευσιν τῶν ἐκδοχῶν αὐτῶν καὶ τὰ πιθανὰ ἢ ἀπίθανα στοιχεῖα, τὰ ὅποια περιέχουν, ἐρευνᾷ ὁ ἐκδότης κατὰ σειράν. Δὲν εἶναι δυνατόν βεβαίως νὰ εἰσέλθωμεν ἐνταῦθα εἰς τὰς λεπτομερείας τῶν συζητήσεων τῆς ἐρεύνης του, ἠμποροῦμεν ὁμῶς νὰ σημειώσωμεν μερικὰ ἀπὸ τὰ συμπεράσματά του εἰς ἐκάστην περίπτωσιν. Οὕτω:

α) Είς τὴν πρώτην ἐκδοχὴν, ἡ μὲν παρουσία τοῦ Ἀνδρόνικου εἰς Ἅγιον Ὅρος κατὰ τὸ ἔτος 1422-1423 εἶναι ἱστορικῶς βεβαιωμένη, ἡ δὲ παράδοσις, ὅτι ἐκάρη μοναχὸς εἰς τὴν Μοῆν Βατοπεδίου, ἄνκαι ἀναγομένη εἰς τὸν 15ον αἰῶνα, δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἀπορριφθῆ.

β) Ἡ δευτέρα ἐκδοχὴ, προερχομένη ἐκ τοῦ ἑλθόντος εἰς Ἰταλίαν μετὰ τὴν Ἀλωσίον τοῦ 1453 Θεοδώρου Σπανδοῦνι καὶ συνδεομένη πρὸς τὴν διαδεδομένην, ἀλλ' ἀβάσιμον μεταγενέστεραν παράδοσιν περὶ πωλήσεως τῆς Θεσσαλονίκης εἰς τοὺς Βενετοὺς τοῦ τοῦ Ἀνδρόνικου, πρέπει νὰ ἀπορριφθῆ. Τὸ πολὺ-πολὺ εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχῃ εἰς αὐτὴν ἀνάμνησις, ὅτι ὁ Ἀνδρόνικος ἔφυγεν ἐκ Θεσσαλονίκης μετὰ βενετικὴν γαλέραν.

γ) Ἡ τρίτη ἐκδοχὴ, ὅτι ὁ Ἀνδρόνικος συνελήφθη ὑπὸ τῶν Βενετῶν διὰ συνωμοσίαν, προερχομένη ἐκ τοῦ Χρονικοῦ Μοροζίνου μετὰ ἡμερομηνίαν 18 Νοεμβρίου 1423 καὶ ἀναφερομένη εἰς γεγονότα τῶν ἀρχῶν τοῦ μηνὸς τούτου, δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἀληθεύῃ, ἀφοῦ ὁ Ἀνδρόνικος, κατὰ ρητὴν μαρτυρίαν τοῦ Συμεῶν καὶ τοῦ Δούκα, ἐγκατέλειπε τὴν Θεσσαλονικίαν εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνάληψιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Βενετῶν κατὰ τὰ μέσα Σεπτεμβρίου 1423 καὲν εὐρίσκετο εἰς ὅμοια Θεσσαλονικίαν πλέον κατὰ τὰς ἀρχὰς Νοεμβρίου. Ἡ φήμη φαίνεται ὅτι ἐγεννήθη κατόπιν τῶν ἱστορικῶς βεβαιωμένων προληπτικῶν συλλήψεων, μετὰ ἡ ἄνευ συνωμοσίας, ὑπὸ τῶν Βενετῶν ὀπαδῶν τῆς φιλοτουρκικῆς μερίδος περὶ τὸν «στρατηγόν» τοῦ Ἀνδρόνικου καὶ περιέλαβε καὶ τὸν Ἀνδρόνικον, περὶ τῆς ἀπουσίας τοῦ ὁποίου ἐκ τῆς πόλεως ὀλίγοι ἐγνώριζον. Δὲν εἶναι ὅμως βέβαιον, ἂν αἱ ὑποψαί τῶν Βενετῶν ἐδημιούργησαν δυσκολίας καὶ εἰς τὸν Ἀνδρόνικον, εὐρισκόμενον ὁμοίως μακρὰν τῆς Θεσσαλονίκης.

δ) Ἡ τετάρτη ἐκδοχὴ, προερχομένη ἐκ τοῦ Χαλκοκονδύλου, θέλει τὸν Ἀνδρόνικον μεταβάνα ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς Μαντινείαν τῆς Λακωνίας πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἀποθανόντα ἐκ τῆς ἀσθενείας του ἐκεῖ. Ὁ Σφραντζῆς, ὑπηρετήσας εἰς Μυστράν 25 ἔτη πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ Χαλκοκονδύλου ἐκεῖ, ἀγνοεῖ τὴν μετάβασιν τοῦ Ἀνδρόνικου εἰς Μαντινείαν. Ὁ Ψευδο-Σφραντζῆς φέρει τὸν Ἀνδρόνικον, ὅπως ὁ Χαλκοκονδύλος, κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Μαντινείαν, ἀλλὰ κατόπιν ὡς μοναχὸν εἰς τὴν Μοῆν Παντοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ ἐκδότης πιστεύει εἰς τὴν εὐσυνειδήσιαν τοῦ Χαλκοκονδύλου δέχεται τὴν μετάβασιν τοῦ Ἀνδρόνικου εἰς τὴν Μαντινείαν, ἀλλ' ὄχι καὶ τὸν θάνατόν του ἐκεῖ.

VIII. Τελευταία σχόλια εἰς τὴν Ἐπιστολὴν Β6: Ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς Ξανθοπούλους; Ἡ λεπτομερὴς περιγραφή, τὴν ὁποίαν κάμνει ὁ προφανῶς ἡσυχαστὴς Συμεῶν τῶν ἀδελφῶν Καλλίστου καὶ Ἰγνατίου εἰς τὸ περὶ προσευχῆς ἔργον του (PG., 155, 544), οἱ ὁποιοὶ εἶναι γνωστοὶ ὡς Ξανθοποῦλοι, δεικνύει ὅτι ὁ ἴδιος διετέλεσε μέλος τῆς μικρᾶς ὁμάδος τῶν μοναχῶν ἡσυχαστῶν τούτων (Κελλίον, Β6, 91), ἡ ὁποία ὅμως ἐξελιχθῆ ἀργότερον εἰς τὴν γνωστὴν μόνον μετὰ ὄνομα τῶν Μοῆν τῶν Ξανθοπούλων, ἐνῶ τὸ ὄνομα Ξανθοποῦλοι ἔφερον ἀργότερον καὶ τὰ μέλη τῆς κοινότητός των, οὕτως ὥστε πρὸ τοῦ Μαΐου 1397, ὅποτε ὁ Κάλιστος ἐγένετο πατριάρχης ἀποθανὼν μετὰ τρεῖς μῆνας, Ξανθοποῦλοι εἶναι μόνον οἱ δύο ἀδελφοί. Τὸ γεγονὸς ἄλλωστε, ὅτι κατὰ τὴν πληροφορίαν τοῦ Μάξαρι τοῦ 1414/15 οἱ Ξανθοποῦλοι ἀπῆλθον μεγάλῃς εὐνοίας παρὰ τοῦ Μανουὴλ Β', ἐξηγεῖ πῶς ὁ Συμεῶν ἐπελέγη διὰ τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον τῆς Θεσσαλονίκης, πῶς ἐτόλμα νὰ ἀπευθύνῃ ἐπιστολάς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τοῦτον καὶ μετὰ ποῖον ἄθροος ἐξεκίνησε τὸ 1422 ἐκ Θεσσαλονίκης νὰ τὸν συναντήσῃ καὶ νὰ ἐπηρεάσῃ τὴν πολιτικὴν του πρὸς τοὺς Τούρκους. Ὅταν λοιπὸν τὸ 1423 ὁ Συμεῶν γράφει τὰς Ἐπιστολάς του Β6 καὶ Β7, τοῦ Καλλίστου ἀποθανόντος προῶρως τὸ 1397 εἰς ἡλικίαν πιθανῶς 50 ἐτῶν, εἶναι δυνατόν νὰ εἶχεν ἐπιζήσει αὐτοῦ ἄλλα 26 ἔτη ὁ νεώτερος ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰγνατίος 73 τῶρα ἐτῶν. — Ὁ ἐκ τοῦ Σφραντζῆ (PG, 156, 1032 Β., Grecu 20) ἄλλος ὄνομαστὴς γνωστὸς ἡσυχαστὴς τῆς κοινότητος τῶν Ξανθοπούλων, «ὡς εἰς τῶν Ξανθο-

ποῦλων Μακάριος», ἐξομολογητῆς καὶ ἐκτελεστῆς τῆς διαθήκης τοῦ Μανουὴλ Β', ὁ Μακάριος ὁ ἐξ Ἰουδαίων κατὰ τὸν Σφραντζῆν, εἶναι κατὰ τὸν ἐκδότην ὁ ἱερομόναχος, παραλήπτης τῆς Ἐπιστολῆς Β6 τοῦ Συμεών, ἐνῶ ὁ «πατὴρ» τῆς αὐτῆς Ἐπιστολῆς εἶναι ὁ ἐκ τῶν ἀδελφῶν Ἰγνάτιος Ξανθοπούλος, ἀμφότεροι ἀπλοὶ ἱερομόναχοι καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἠγούμενος, ἀφοῦ ἡ κοινότης των δὲν εἶναι ἀκόμη Μονή, ὁ δὲ Ἰσιδωρος τῆς Ἐπιστολῆς εἶναι ὁ διάδοχος τοῦ Μακαρίου καὶ ἠγούμενος ἀργότερον τῆς Μονῆς τῶν Ξανθοπούλων, Ἰσιδωρος Ξανθοπούλος, ὁ ὁποῖος ἐξελέγη τὸ 1456 ὡς διάδοχος τοῦ Γενναδίου Β' Σχολαρίου πατριάρχης Ἰσιδωρος Β', ἀποθανὼν 31 Μαρτίου 1462.

Ὁ ἐκδότης ὁμολογεῖ (σ. 286) ὅτι τὰ ἀνωτέρω ἀποτελοῦν εἰκασίας μὴ δυναμένας νὰ ἀποδειχθοῦν, ἀφοῦ ὁ Συμεών εἰς τὸν Διάλογόν του ἀφήνει τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ὁ θάνατος τῶν δύο ἁγίων ἀδελφῶν Ξανθοπούλων ἦτο σύγχρονος, χωρὶς νὰ βεβαιώνει ρητῶς τοῦτο, μὴ σκοπεύων νὰ εἰσέλθῃ εἰς λεπτομερείας, ἀλλ' εἰκασίας, αἱ ὁποῖαι φέρουν τὴν προέλευσιν τοῦ Συμεών καὶ τὰς Ἐπιστολάς του Β6 καὶ Β7 εἰς σχέσιν πρὸς ἱστορικά πρόσωπα, ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται, λέγει, πῶς ἀπὸ ἀφανῆς «κελλίον» τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐξῆλθεν ὁ Συμεών Θεσσαλονίκης καὶ ἄλλοι ἱερομόναχοι ἐξομολογηταί, φίλοι τοῦ Μακαρίου Μακρῆ τῆς Μονῆς τοῦ Παντοκράτορος, ἐὰν τὸ «κελλίον» τοῦτο δὲν ἦτο ὁ φυτῶριον τῆς περιφήμου ἀργότερον Μονῆς τῶν Ξανθοπούλων.

Ἐνταῦθα τελειώνει ἡ ἀπόδοσις τῶν περιεχομένων τοῦ σημαντικοῦ αὐτοῦ ἐκδοτικοῦ καὶ ἐρευνητικοῦ ἔργου. Ἔπονται Βιβλιογραφία πηγῶν καὶ βοήθημάτων, Πίναξ κυρίων ὀνομάτων, Πίναξ σημαντικῶν ἐλληνικῶν λέξεων καὶ φωτοτυπία τοῦ φύλλου 235 τοῦ κώδικος τῆς Ζαγοράς.

Νομίζομεν ὅτι ἡ σπουδαιότης τοῦ ἔργου δικαιολογεῖ τὸν κόπον τῆς, παρὰ τὴν πυκνότητα τῆς διατυπώσεώς της, μακρὰς ταύτης ἀποδόσεως τοῦ περιεχομένου του. Ἐὰν ἡ ἐκδοσις ἀνεκδότων πηγῶν ἀποτελεῖ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν σημαντικὴ συμβολὴν εἰς τὴν ἐπιστήμην, πόσον μᾶλλον ἡ ἱστορικὴ ἐκμετάλλευσίς των ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐκδότου των.

Ὁ ἐκδότης μῆς εἴδωκεν ὀλοκληρωμένην εἰκόνα ὅλων τῶν ὑπαρχόντων ἔργων τοῦ τελευταίου ἀρχιεπισκόπου τῆς βυζαντινῆς Θεσσαλονίκης, ἐκδοδομένων καὶ ἀνεκδότων, μὲ ἐλαχίστην πιθανότητα ἀνευρέσεως καὶ ἄλλων, καὶ κατέγραψε κατόπιν ἐξαντλητικῆς ἐρευνῆς τοὺς περιέχοντας αὐτὰ κώδικας. Ἐκ τῶν ἀνεκδότων ἐξέδωκεν ὀκτώ, ἐπιφυλασσόμενος νὰ ἐκδώσῃ καὶ τὰ ὑπόλοιπα. Ἡρεύνησε τὸ ἱστορικὸν περιεχόμενον τῶν ἐκδιδομένων, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐφωτίσθη ἡ ὀλίγον μέχρι σήμερον γνωστὴ θρησκευτικὴ, πολιτικὴ καὶ ἱστορικὴ προσωπικότης τοῦ Συμεών καὶ ἀπεκαλύφθησαν ἀγνωστα μέχρι σήμερον ἱστορικὰ γεγονότα τῶν τελευταίων δεκαετιῶν πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Θεσσαλονίκης τοῦ 1430. Αἱ ὑποσημειώσεις, τέλος, τοῦ ἔργου ἀποτελοῦν πλουσιώτατον ὄρυχρον βιβλιογραφικῶν, προσωπογραφικῶν καὶ φιλολογικῶν πληροφοριῶν.

Χαιρετίζομεν λοιπὸν τὸ ἀπόκρημα τοῦτο τῆς βυζαντινολογικῆς μας ἐπιστήμης καὶ εὐγνωμονοῦντες τὸν συγγραφέα συγχαροῦμεν εἰς αὐτὸν τὴν ὀλίγον καθυστερημένην ἐμφάνισιν τοῦ σημαντικοῦ τούτου ἔργου.

Γ. Ι. ΘΕΟΧΑΡΙΔΗΣ

Paul Lemerle, Les plus anciens recueils des Miracles de Saint Démétrius et la pénétration des Slaves dans les Balkans. I, Texte, Paris 1979. (Editions du Centre National de la Recherche Scientifique). Σελ. 1-241: Κείμενον, σελ. 245-263: Πίναξ κυρίων ὀνομάτων καὶ σημαντικῶν ὄρων, σελ. 265-266: Πίναξ ὀνομάτων νεωτέρων συγγραφέων.

Μετὰ μακρὰν ἀναμονὴν ἔχομεν ἤδη τὴν πρὸ πολλοῦ ἀναγγελλθεῖσαν κριτικὴν ἐκδο-